

HA MAJD SOK SZÁZ ÉV MŰLVA HAZATÉREK

»Azért is érdemes gondolatban bekalandozni a Galaktika mélységeit, mert a képzelt utazásból visszatérőben nagyobb örömmel pillantjuk meg barátságos otthonunkat: a Földet. A távoli perspektívából talán azt is jobban látjuk, aminek megértésére minden tudomány és művészi erőfeszítés irányul: mit jelent ebben a csodálatos univerzumban emberként élni.«

Marr György

A készülődésre emlékszem a nagy út előtt, az estékre csillaggyújtás után, mikor valami nyugtalanság vett rajtam erőt, mintha egy messzi ismeretlen hívna, beszélne hozzám. Többször csalogatott már, legtöbbször éjjel, a fák őszi szele hozta hideg fényvel, s magamba úgy hívtam: Jövő. Nyugtalanságot lopott belém, lázított a nappalok nyilvánvalóságai ellen, álmokat szórt szemem közé, és hívott lidérces csillagfényvel. Mintha szentségtörést követtem volna el, titkoltam gondolataim, szégyenkezve kicsit, ugyanakkor féltve, őrizgetve azok elől, akik nem gondolnak soha messzi világokra, messzi jövőkre, végtelen távlatokra, végtelen lehetőségekre, akik az itt és most teljes butaságával órával mérik az időt, s minden gondjuk a Jelen, akik nem érzik, hogy szük börtönben járnak-kelnek, akik nem láznak az ég kék kalapjával leborított fészek ellen, akik nem vágyódnak soha messze térbe és időbe. Éji látogatóm a jövő reményének fürdőjébe mártott, s bennem szabadságvágy, csillagvágy, öröklékvágy gerjedt, lobogott, s készültem a nagy útra, ami hozzá vezetett. Nevetséges, hogy mennyire hittem neki, mennyire hittem a nagy útban, mennyire készültem, mennyire akartam menni, és csomagoltam, arra gondolva egyre, hogy meg kell jegyezmem sok-sok mindent, mennél többet, amit magammal viszek oda, ahol vallatóra fognak, ahol idegen leszek, ahová az út végtelen és hosszú, dermesztő csend kísér, magánnyal, félelemmel. Mégis menni vágytam. Sok-sok este jött csillaggyújtás után, s miközben arcomba vágott a hideg szél és fázósan összébb húztam kabátom, fülemben sugdosott, hogy a jövőben az ember majd magának konstruálhat világot, jelen világunknál ezerszer tökéletesebb világot, mindenféle világot megkonstruálhat, amit csak el tud képzelni magának. Világot konstruálni... Nem egyet, többet is, számtalant. Az univerzum friss, puha agyagát érezve máris kezemben, kinnal gyötört a játékvágy bennem, hegyeket gyúrni, mint régen a homokban, csodálatos világot építeni. És ott hagynak majd játszani, megcsinálni mindazt, mit sze-

retnék. Jönnének majd velem játszótársak is, s itthagyjuk a nyomorból csömörbe fulladókat, az elsatnyuló, tökéletes komfort és élvhajhász világot élőket, a Jelennek élőket. Bolygónk körül keringve, »házikónkba« zárva várjuk majd álmódva a múltó évszázadokat, míg egyszer majd a csodálatos jövő civilizációja felnyitja ajtónkkal együtt az élet folytatásának ajtaját is. Vagy talán nem is elég biztonságos itt a Föld körül? Lehet, hogy kíváncsi korok előbb felnyitnák, feldúlnák űrszondánkat, ahogyan feldúlták a piramisokat, az évezredek óta jövő felé utazók biztosnak vélt hajóit. Hányódva az idő végtelen óceánján, majdan milyen dermesztő döbbenetet keltenek az üresen megérkezett hajók. Nem eléggé biztonságos itt a Föld sem élőknek, sem átutazó holtaknak — minden jégkoporsót összeolvaszt egy atomháború —, el innen, el messzi, sok ezer fényévet átutazva, évszázadokig. Hány évszázad múljon el?

És akkor... eljönnének velem a Földre és percek alatt körbeszálljuk. Aztán, ha lelassítjuk a gépet, hogy az alant elmaradó tájakat jobban lehessen látni, ugyanazt fogom érezni, mint régen, ha ősszel otthon jártam. Ahogy reménytelenül vágyakozni szoktam, hogy visszatérjek gyermekkorom szűk kis világába, a faltövébe a napozó Jánosbogarak mellé, ahol sarjadt a fű a járda téglasorai között és rejtélyes alakú mézfoltok váltak le a falról, ahol körmeimmel vájkáltam, ástam árkokat, utakat, ahol óriás voltam, világteremtő, és órákat eljátszottam egy szalmaszállal, ahol először éreztem azt, hogy különálló lény vagyok, hogy a felnőttek világa más és idegen, hogy ők valami rejtélyes módon élnek, nem vesznek tudomást az én kis világomról, holott olyan szép és szomorú a reggeli napfényben. Újraérezném földi életem; alant a gyér napfényben úsznának az őszi tájak, köd lebegne a szántóföldek felett (lennének még szántóföldek akkor?), az országutak, mint akkor rég a téglaközi rések fűcsíkjai zöldellnének a terebélyes fáktól, és az apró városok, falvak makettje mögött fájnanak a régi ismerős házak, ahol anyám élt és iskolába jártam, ahol felnőttem, mindig csak elvagyódva, új tájakra, új időkre várva. Most mégis fájna, hogy hiába úszom körbe százszor is a Földet, amit régen úgy szerettem volna messziről kicsinek látni, akkor, mikor foglya voltam és bántott, — most kicsi és elérhetetlen örökre immár. Tudom, hogy visszatérni sosem lehet, hogy a legcsodálatosabb jövő sem vigasz a korábbi életünkben bennünk maradt szomorúságra. Hiányozna mindig, minden, a régi iskolatársak, Marika tanító néni és a lányok, akikkel együtt jöttünk a kútig hazafelé, és egyszer egy nagyon merész délutánon arról beszélgettünk, hogy ki merne elmenni Amerikába, ha most leereszkedne egy repülőgép és csak azt mondanák, szállj be. Akkor szerettem volna beszállni, akkor örökre ott maradt volna a csodálkozás a lányok arcán, ott maradt volna abban a világban, amikor másnap a hiányzókat bediktálják, s mennyire irigyelt volna mindenki engem. Később sok-sok év múlva ugyanígy vágytam csillagutazásra. Most, ahogy elsuhannánk Szerbia dombos teteje fölött, ahogy fodrozódó felhők úsznának az Adria felé, újra fájna minden boldogtalan kamasz nyár. És rájönnék, hogy csak másokért szerettem volna mindig mindazt, amiről azt hittem, hogy csak önmagam miatt van. Rájönnék, hogy

minden út, minden elvágyódás mögött egy örökre elvesztett otthon, gyermekkor fájna. Rájönnék, hogy csak szépen kellett volna élni ahhoz, hogy otthon maradjak örökre, együtt azokkal, akikkel járn, beszélni és játszani tanultam, azokkal, akik először meséltek, akik mosdattak és a hajam kopaszra nyírták. Ott maradtam volna mindig velük, és nem vadultak volna el a házak, nem lettek volna soha didergő üres éjszakák. Most utólag úgy mesélném, hogy csak a tél volt zord hozzánk, ilyenkor néptelenedtek el az utcák, bújtak el zárt zsalugáterek mögé az emberek lábvizet melegítve és pipázva. De nyáron este együtt néztük a csillagokat, és nagyon korán megjegyeztem azt, ahol egy csillag leszalad az égről, ott valaki meghal. Most, visszagondolva évszázadokig tartó utazásomra, szondámra, amely fénylő csillag volt minden éjszakán, összehorradok a lehulló csillagok gondolatára. Lehetséges volna? De hisz honnan a sejtés, hogy a csillagok égi szondák, amelyekben lelkek kószálnak az égen?

El lehetne felejteni korábbi életünket? Élni tudnánk mi még egy másik világban, új korban régi emlékeinkkel? Vagy el kellene hagyni örökre emlékeinket? De hisz akkor mit ér a nagy út? Miért kell elmenni, ha emlékeinktől is meg kell válni? Hisz az új, a jövő várása mögött a jelen sebeit szeretnénk gyógyíttatni. Ha jó lenne itt és most, nem vágyódnánk el? Ha a jelen megadná mindazt, amit szeretnénk, nem lenne szükségünk a jövőre? Hajlandó vagyok azt gondolni néha, hogy mennyivel boldogabbak voltak mégis űk, a lányok ott a kútnál, mert nem vágyódtak Amerikába. És boldogabb volt mind, kit ismertem, mert örömet ott találtak szűk kis világuk meleg lámpafényénél, pipafüst és mese mellett. Míg én a kuckóm biztonságát elhagytam, hogy a csillagok közt is, de keressek egy különb fészket, egy nagy-szerűbbet, olyat, amilyen senkinek sincsen. Ezért volt hát? Vagy talán nem is volt igazán kuckóm és ezt keresem, ezért indultam messzi útra a csillagok közé? Kuckót keresni mentem? Dehát a Földön nem lett volna hely? A Földön nincs barlang, odú, ahol magamra maradhattam volna és uralhattam volna a kis teret? Nem is ezt kerestem. Nem. Mert nem úgy biztos a kuckó, ha csak a miénk, ha senki sem tudja elszedni tőlünk, hanem ha meleg.

Látom, csillagtestvéreim érzik szomorúságomat, segítenének, örömet akartak szerezni és visszahoztak, de ez a találkozás ezerszer jobban fáj, mint az új világban érzett elviselhetetlen honvágy. Honvágy, vissza az időben.